Petra Tarjanne
neuvotteleva virkamies
Työ- ja elinkeinoministeriö
9.5.2022

Mahdollisuudet luovan talouden edistämiseen, työllistyminen

Taustaa

Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmassa (2019) on yhdeksi kärjeksi nostettu luovien alojen edistäminen. Tavoitteiden saavuttamiseksi työ- ja elinkeinoministeriö käynnisti yhdessä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa luovan talouden tiekarttatyön, joka valmistui kesällä 2020. Luovan talouden tiekartta tarkastelee liiketoiminnan kehittymisen näkökulmasta kolmen keskeisen luovia aloja ja luovaa osaamista hyödyntävän yritystoiminnan ryhmän kasvun ja kehittymisen mahdollisuuksia.

Luovien alojen ja luovan talouden määrittely pohjautuu kansainvälisiin malleihin. Tiekarttatyössä jaottelu on tehty kolmeen liiketoimintamalliin UNCTADin mallin mukaan. Ryhmiä ovat **monistettavat luovat sisällöt** (av-ala, musiikki, pelit, kirjallisuus ja media), **luovat palvelut** (muotoilu, arkkitehtuuri, viestintä ja brändit), sekä kolmantena **tapahtuma-ala** laajasti käsiteltynä (esittävä taide ja kulttuuri, urheilu, muut tapahtumat jne.). Koronapandemia on nostanut erityisen voimakkaasti kolmannen ryhmän esiin sen kärsittyä mittavasti toiminnan rajoituksista pandemian aikana.

Luovan talouden tiekarttatyössä luovan talouden kenttää ja luovia aloja tarkastellaan yritystoiminnan näkökulmasta. Silloin toimenpiteiden tavoitteena on kestävästi kasvava liiketoiminta joko yrityksen omilla tuotteilla ja palveluilla tai lisäarvoa tuottavien palveluiden ja osaamisen kautta kaikilla toimialoilla. Luovan talouden kasvu uudistaa yrityksiä, valtaa ja uudistaa markkinoita niin kotimaassa kuin ulkomailla ja luo samalla uusia työpaikkoja sekä luoville aloille, että muille toimialoille. Kasvu painottuu digitalisaation luomiin uusiin mahdollisuuksiin, myös työllistymisessä.

Luovan talouden edistämisessä on keskeistä tunnistaa työ- ja elinkeinoministeriön ja opetus- ja kulttuuri-ministeriö välinen ero siinä, miten laajasti kehittämistoimet koskevat luoviin aloihin ja luovaan työhön liittyvää yritystoimintaa. Työ- ja elinkeinoministeriön työ ei rajoitu vain tekijänoikeuksia sisältävän toiminnan edistämiseen vaan kattaa myös erilaiset tuotannon, jakelun ja välittäjätoiminnan rakenteet kokonaisvaltaisesti kehittyvien liiketoimintaekosysteemien näkökulmasta.

Tiekarttatyön puitteissa toteutetuilla selvityksillä ja tutkimuksilla arvoketjuista ja toimintaympäristöistä on osoitettu, että luovan talouden edistämisessä tarvitaan laajempaa tulokulmaa kuin vain luovien alojen yrityksien kasvu. Koko arvoketju sisällön luomisesta, tuotantoon osallistuvista teknisistä toimijoista ja jakelun ja esittämisen järjestämisestä on otettava mukaan tarkasteluun. Tämä kattaa laajan joukon yritystoimintaa joka ei kuulu opetus- ja kulttuuriministeriön toimien piiriin.

Luovan talouden tiekartan toteutuksen koordinoinnista vastaa Business Finland Creative Business Finland – hankkeen puitteissa ja työtä ohjaa työ- ja elinkeinoministeriötä, opetus- ja kulttuuriministeriötä sekä luovien alojen toimijakenttää edustava ohjausryhmä. Ohjausryhmän puheenjohtajana toimii kansanedustaja Hanna Kosonen.

Toteutetut ja työn alla tai kehittelyssä olevat toimenpiteet

Luovan talouden tiekarttatyön toteuttamat selvitykset ja kartoitukset tähtäävät kasvun pullonkaulojen tunnistamiseen. Valtiosihteeri Jukka Ihanuksen vetämä keskustelusarja julkaisi 2/2022 toimenpide-ehdotukset Luovien alojen monistettavat sisällöt - keinoja kasvun edistämiseen.

Monistettavien sisältöjen toimialojen murros on kiihtynyt ja nopean kasvun ja kansainvälistymisen kausi on alussa. Suuret globaalit jakelualustat investoivat voimakkaasti uusien sisältöjen tuotantoon. Nopeasti kasvava osa tästä kasvusta, erityisesti av-alalla, suuntautuu Suomeen av-kannustimen avulla. Kansainväliset suurtuotannot työllistävät runsaasti matalasti koulutettua ja tapahtuma-alalta vapautunutta työvoimaa. Kasvua hyödynnetään täydennyskouluttamalla työvoimakoulutuksen kautta uusia osaajia.

Kasvua rajoittaa av-kannustimen myöntövaltuuden täyttyminen tältä vuodelta jo huhtikuussa sekä rahoitusvälineen jatkon epävarmuus, joka vaikuttaa sekä koulutusinvestointeihin että tuotantotiloihin kuten studioihin tehtäviä investointeja. Työllistämispotentiaalia vielä tälle vuodelle on satoja henkilötyövuosia, mikäli ulkomaiset investoinnit saadaan Suomeen. Pandemian lisäksi Ukrainan sota ohjaa ulkomaisia toimijoita pohjoismaihin näiden laadukkaan osaamisen ja toimivan yhteiskunnan vuoksi. Suomelle tämä on myös mahdollisuus näkyä turvallisena ja toimivana investointikohteena.

Luovan talouden kasvun edistämiseksi on käynnistetty kasvusopimusten laatiminen luovilla aloilla. Kestävä kasvu ei ole vain yritysten taloudellista kasvua. Se on myös yritysten sopeutumista muuttuvaan toimintaympäristöön, jossa taloudellisen tuottavuuden lisäksi haetaan uudistumista vihreän siirtymän ja ilmastotavoitteiden, osaavan työvoiman ja korkealaatuisen työelämän sekä alueellisen tasapainon ja toimivien markkinoiden avulla. Samalla digitalisaation eteneminen muuttaa yritysten arvoketjuja ja ansaintamalleja. Kestävä kasvu on yritysten ja työelämän sopeutumista vallitseviin ja tuleviin olosuhteisiin.

Kasvusopimuksen tavoite on sopia yhdessä julkisen ja yksityisen sektorin välillä niistä askeleista joilla kumpikin osapuoli tavoittelee yhdessä sovittuja päämääriä yhteiskunnan kestävän kasvun toteutumiseksi. Keskeistä on vahvistaa yritysten epävarmuuden sietokykyä ja muodostaa yhteinen kehityspolku kohti kestävää kasvua. Kasvusopimustyön pohjana on tietopohjan laajentaminen luovista toimialoista tai arvoketjujen yrityksistä, kasvuekosysteemien ja pullonkaulojen tunnistaminen. Business Finlandissa, työ- ja elinkeinoministeriössä sekä opetus- ja kulttuuriministeriössä on käynnissä useita rinnakkaisia luoviin aloihin liittyviä tiedonkeruu – ja mittaritiedon ja toimialan määrittelyn hankkeita joita koordinoimalla luodaan kattavaa kuvaa luovan talouden kasvumahdollisuuksista ja sen esteistä. Business Finlandin palvelut kuten Creative Finland viestintäalusta ja Luovien.fi –palvelu yritysneuvojille palvelujen kehittämiseksi tukevat yritysten tarpeita.

Yksi keskeinen kasvun este on luoviin aloihin liittyvä osaaminen. Digitalisaatio ja joillakin alueilla nopea kansainvälistyminen ovat muuttaneet ammattirakenteita, ammattinimikkeitä ja osaamisvaatimuksia. Näitä ei tunnisteta työvoimatarpeissa eikä päivittäminen siirry riittävästi oppilaitoksiin koska Tilastokeskuksen ammattinimekkeet eivät vastaa nykypäivää. Tarvitaan luovien sisältöjen kuten median, av-alan, pelialan, musiikin ja kirjallisuuden kattava päivitys ammateista ja osaamistarpeista. Oppilaitoksia on myös tuettava aktiivisempaan vuoropuheluun työnantajien kanssa. Osaamistarpeet eivät ole vain taiteellisessa ja luovassa osaamisessa vaan erityisesti teknisessä ja toteuttavassa työssä. Näitä tarpeita ei tunnisteta oppilaitoksissa.

Kattavan yhteistyön koordinointi murroksen yli edellyttää laajaa yhteistyötä. Tämän tueksi tarvitaan Valtioneuvoston nimittämä pysyvä verkosto julkisten toimijoiden ja toimialaa edustavien toimijoiden kesken tukemaan dialogia luovien alojen monistettavien sisältöjen yritysten liiketoiminnan rahoituksen ja kehittämistoimien haasteista ja yhteensovittamisesta erilaisissa julkisissa hankkeissa ja ohjelmissa. Verkosto voisi vastata UK:n Luovan talouden neuvostoa ja sen jäseniä olisivat keskeiset ministeriöt ja laitokset sekä laajasti luovaa taloutta edistävät ja toimijoita edustavat tahot.